

**Samenvatting van het
rapport: 'Een onderzoek
naar de beleving en
begeleidingsnoden van
pleegkinderen' (Ann Clé,
Frank Van Holen en Johan
Vanderfaeillie)**

Inleiding

Dit is een samenvatting van het eindrapport 'Een onderzoek naar de beleving en belevingsnoden van pleegkinderen', geschreven door Ann Clé, Frank Van Holen en Johan Vanderfaeillie. Het volledige rapport kan nagelezen worden: https://jongerenwelzijn.be/assets/docs/ons/studies-onderzoeken/belevingsonderzoek_pleegzorg_vub.pdf

Er is weinig geweten over de ervaringen en ondersteuningsnoden van pleegkinderen die in de (Vlaamse) pleegzorg verblijven. Het luisteren naar verhalen van pleegkinderen kan helpen om pleegzorg te optimaliseren. Om deze reden werd dit onderzoek uitgevoerd, het wil een antwoord bieden op: 'Hoe beleven pleegkinderen de bijzondere situatie 'pleegkind te zijn' en welke noden formuleren ze?' 27 Nederlandstalige pleegkinderen die minstens zes maanden in perspectiefbiedende pleegzorg verbleven werden bevraagd met een semigestructureerd interview. Acht thema's kwamen aan bod: (1) het traject in de jeugdhulp, (2) gevoelens en copingstrategieën, (3) familie, (4) de relatie met en de bejegening door anderen, (5) pleegkinderen op school, (6) participatie, (7) begeleiding en ondersteuning en (8) toekomstperspectief. De resultaten zijn terug te vinden in dit dossier.

Gebaseerd op:

Clé, A., Van Holen, F., Vanderfaeillie, J. (2016). *Eindrapport: een onderzoek naar de beleving en de begeleidingsnoden van pleegkinderen*. Vrije Universiteit Brussel, https://jongerenwelzijn.be/assets/docs/ons/studies-onderzoeken/belevingsonderzoek_pleegzorg_vub.pdf.

Onderzoekswijze

Methodes

27 pleegkinderen en -jongeren werden geïnterviewd aan de hand van een semigestructureerd of halfopen interview. Dit is een methode waarin de thema's en vragen vastliggen maar er ook ruimte is om mee te gaan in het verhaal van de jongere. Dit door af te wijken van de volgorde van de vragen, de verwoording van de vragen aan te passen, bijvragen te stellen waar nodig... Het verloop van de interviews werd zoveel mogelijk gevisualiseerd door het gebruik van thema-afbeeldingen en vragenkaartjes. Het thema familie werd besproken aan de hand van een netwerkdiagram en het thema gevoelens werd verduidelijkt aan de hand van gevoelskaartjes.

Aanvullend werden twee focusgroepen georganiseerd. Eén voor de start van het onderzoek, om feedback te verzamelen bij de onderzoeksthema's en één na afloop van de interviews, om de resultaten om te zetten naar aanbevelingen.

Populatie

De deelnemende pleegkinderen zijn tussen twaalf en achttien jaar oud, zijn Nederlandstalig, zijn minimaal zes maanden geplaatst in perspectiefbiedende pleegzorg en hebben geen beperking. Omdat er dan nog steeds een erg verschillende groep overblijft werden variabelen opgesteld die evenredig verdeeld bij de geïnterviewden moesten voorkomen.

- Geslacht (jongen of meisje)
- Leeftijd op het ogenblik van de plaatsing in het pleeggezin (jonger of ouder dan zes jaar)
- Aard van de plaatsing (vrijwillige of gerechtelijke plaatsing)
- Aard van het pleeggezin (netwerk- of bestandsgezin)
- Plaatsingsgeschiedenis (wel of geen voorgaande plaatsing)

Om er zeker van zijn dat al deze variabelen voldoende voorkwamen, werden profielen opgesteld. Elk profiel was een unieke combinatie van de variabelen, waardoor er 32 profielen bekomen werden.

Voorbeeld van een profiel:

- Jongen
- Ouder dan 6 bij plaatsing
- Vrijwillige pleegzorgplaatsing
- Bestandsgezin
- Wel voorgaande uithuisplaatsingen

Om een goede spreiding van de geïnterviewden over de verschillende provincies te verkrijgen werd ervoor gekozen om de profielen te verdelen onder de provincies. In iedere provincie zocht mee naar vijf of zes van de 32 profielen.

Onderzoeksthema's en -vragen

Om te bepalen welke thema's aan bod moesten komen in de interviews werd literatuur bekeken met name een review van Grietens (2011) en aangevuld met een review van de meest recente literatuur (2011-2016). Daarnaast werd informatie gehaald uit de resultaten van vier participatieve onderzoeken in België en Nederland en uit de focusgroepen.

De thema's werden (1) familie, (2) ondersteuning en begeleiding, (3) participatie, (4) relatie met anderen en bejegening door anderen, (5) school, (6) gevoelens en copingstrategieën, (7) traject/structureel kader/procedures en regelgeving en (8) toekomst(perspectief).

Verloop onderzoek

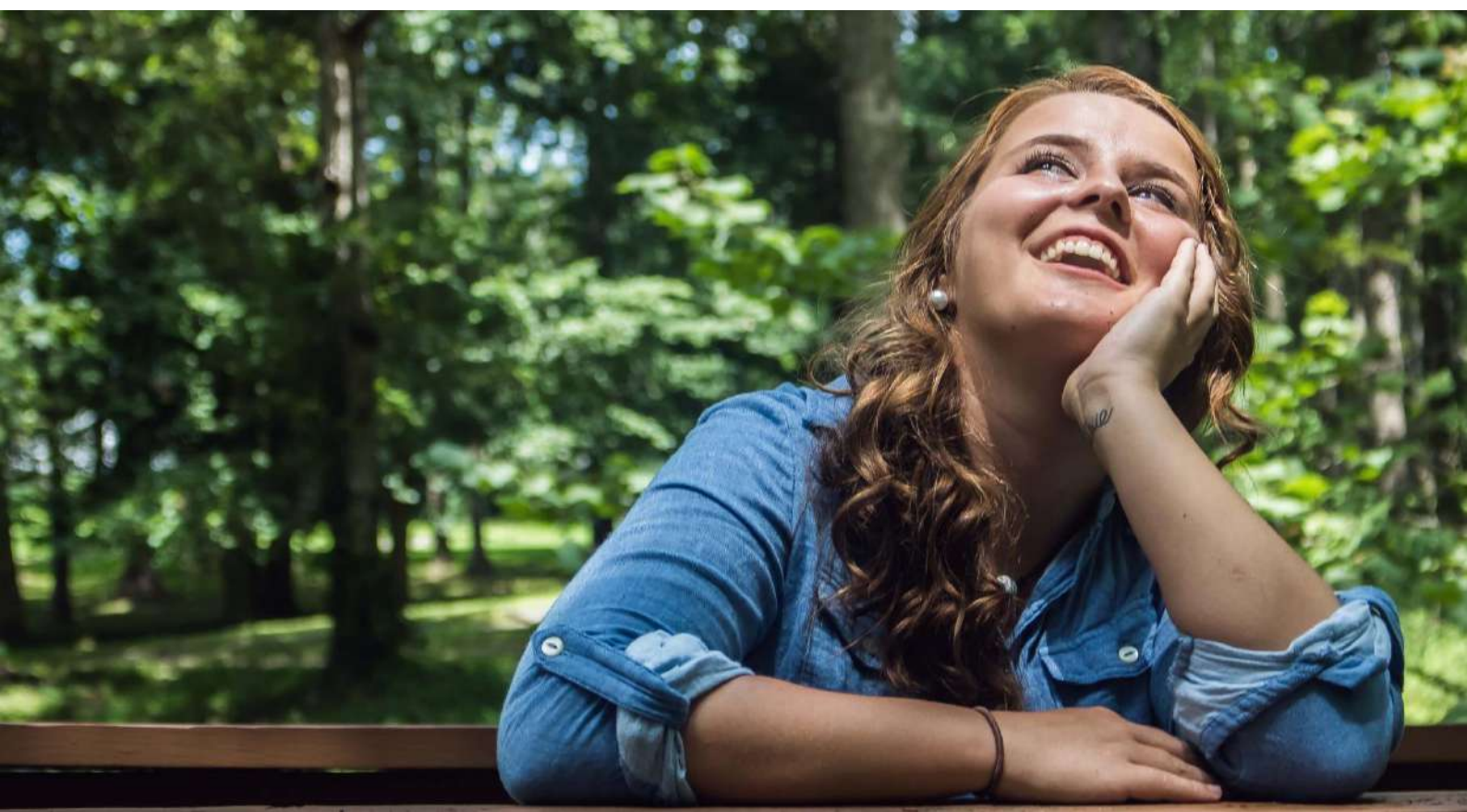
Het bleek niet eenvoudig om alle 32 profielen te vinden, waardoor uiteindelijk 27 van de 32 profielen ingevuld werden.

Overzicht van deelnemers

De gemiddelde leeftijd van de deelnemers is veertien jaar. De periode waarin deze jongeren reeds in het pleeggezin verblijven varieert tussen een jaar en zestien jaar, met een gemiddelde van acht jaar.

Hoewel niet alle profielen konden ingevuld worden, werd over het algemeen een goede spreiding van de variabelen bekomen. De verhouding jongen/meisje is in de steekproef nagenoeg gelijk verdeeld. Wat betreft de aard van de plaatsing zien we een gelijk aantal jongeren die via gerechtelijke weg werden geplaatst als jongeren in een zogenaamd 'vrijwillige' plaatsing. Ook het aantal pleegkinderen in een bestands- en in een netwerkgezin is evenwichtig vertegenwoordigd.

Wat betreft de leeftijd waarop men in het pleeggezin werd geplaatst is er een kleine oververtegenwoordiging van jongeren die voor zesjarige leeftijd in het pleeggezin werden geplaatst. Met betrekking tot de plaatsingsgeschiedenis zien we een kleine oververtegenwoordiging van jongeren met een plaatsingsgeschiedenis. Het aantal eerdere residentiële plaatsingen varieert tussen één en vijf, met een gemiddelde van 2,5. Hierbij dient vermeld dat niet alle jongeren zich exact herinneren in hoeveel verschillende voorzieningen ze vooraf verbleven. Vier van de jongeren met een plaatsingsgeschiedenis verbleven eerder in een pleeggezin, waarvan één in meerdere tijdelijke pleeggezinnen. Drie van de jongeren die reeds in een ander pleeggezin verbleven, verbleven in het verleden eveneens in een of meerdere residentiële voorzieningen.

Inhoudsopgave

Inleiding	2
Onderzoekswijze	3
Methode.....	3
Populatie	3
Onderzoeksthema's en -vragen.....	3
Verloop onderzoek.....	4
Overzicht van deelnemers.....	4
Inhoudsopgave	5
Resultaten per thema.....	6
Thema 1: Pleegkinderen over hun traject binnen de jeugdhulp	6
Thema 2: Over gevoelens en copingstrategieën	8
Thema 3: Familie	10
Thema 4: De relatie en de bejegening door anderen.....	16
Thema 5: School	19
Thema 6: Participatie.....	21
Thema 7: Begeleiding en ondersteuning.....	23
Thema 8: Toekomstperspectief	27
Aanbevelingen	30

Resultaten per thema

Thema 1: Pleegkinderen over hun traject binnen de jeugdhulp

De trajecten van de pleegkinderen bleken uniek en divers. Sommigen kwamen rechtstreeks vanuit hun gezin van oorsprong in een pleeggezin, bij andere pleegkinderen ging een -soms lang en ingewikkeld- traject aan de huidige plaatsing vooraf.

"Ik weet daar eigenlijk niks van, want ik was misschien nog maar vier maanden of een jaar en dan ben ik naar hier gebracht door de politie."
(Fiona)

Pleegkinderen hebben niet altijd een duidelijk zicht op hun parcours. Vooral plaatsingen op jonge leeftijd blijven soms een blinde vlek waaraan ze geen of maar weinig herinneringen hebben en waarover ze ook nadien niet altijd (voldoende) uitleg kregen.

Bij de pleegkinderen die zich het moment van hun uithuisplaatsing wel herinneren, blijkt dat dit moment vaak een diepe, soms traumatische indruk nalaat. Plaatsingen gaan soms gepaard met grote chaos en verwarring. Pleegkinderen bevestigen het belang 'te weten wat er juist gebeurt'.

"Een uitleg hebben wij daarbij niet gekregen, maar ze zeiden dat wij niet in de miserie moesten blijven wonen." (Michael)

"Eigenlijk was dat zo plots (...). Eerst wist ik niet dat pleegzorg bestond en dan zat ik er ineens in, snap je?" (Cléo)

Bijna alle deelnemers zeggen dat ze over het algemeen tevreden te zijn met hun parcours en geven aan te begrijpen dat alle stappen hierin noodzakelijk en zelfs onvermijdelijk waren. Pleegkinderen die op jonge leeftijd werden geplaatst wekken de indruk hun traject passief te hebben 'ondergaan', terwijl pleegkinderen die op het moment van plaatsing al wat ouder waren doorgaans vertellen dat ze zelf inspraak hadden in de plaatsing(en).

Naast de algemene tevredenheid met betrekking tot hun plaatsingen, kwamen tijdens de interviews ook een aantal 'klachten' naar boven. Enkele pleegkinderen vinden dat ze (te) laat in het huidige pleeggezin terecht zijn gekomen, anderen klagen over de verwarring die vele opeenvolgende plaatsingen met zich meebracht, over slechte ervaringen binnen een vorig pleeggezin of over eerdere residentiële plaatsingen die, naar hun mening, vermeden hadden kunnen worden.

In hun traject binnen de jeugdhulpverlening worden pleegkinderen geconfronteerd met complexe structuren/instanties en procedures/regelgeving. Kennis hierover is bij de pleegkinderen zeer beperkt. Desondanks zijn de meeste bevraagde pleegkinderen zonder meer tevreden met hoe de jeugdhulp in het algemeen en pleegzorg in het bijzonder zijn georganiseerd.

Naast de algemene tevredenheid werden ook hier enkele kanttekeningen geplaatst. Deze hebben zonder uitzondering te maken met gerechtelijke plaatsingen. Zo halen pleegkinderen de zittingen van de

"Ieder jaar naar de jeugdrechtbank gaan, dat was voor mij het enige in het jaar waar ik stress voor had. Ja, mijn ouders die waren daar ook hé. Ik denk dat dat voor iedereen wel moeilijk is."
(Jordi)

jeugdrechtbank aan. Enkelen zien weinig nut in deze zittingen, maar vooral de (mogelijke) confrontatie met hun ouder(s) wordt als stresserend ervaren. Tegelijk vertelt geen enkele respondent zich met betrekking tot de zittingen ondersteund te voelen door de pleegzorgbegeleider, consulent, advocaat of vertrouwenspersoon.

Ook de verplichting om toestemming aan de jeugdrechter te vragen voor onder andere overnachtingen buitenshuis en medische ingrepen, regels die overigens sterk blijken te verschillen per situatie, wordt door een aantal pleegkinderen als vervelend ervaren. Ze begrijpen niet altijd waarom deze regels nodig zijn.

"Ik vind het ambetant als je alles moet laten weten. Bijvoorbeeld als ik een operatie moet hebben, of naar een dermatoloog of zo moet gaan. Ik moet dat allemaal laten weten. Als ik op vakantie ga, of op kamp (...). Alles moet je zeggen. En dat vind ik ambetant (...). Het zou beter zijn als dat alleen maar moest voor echt belangrijke dingen, bijvoorbeeld voor reizen buiten Europa of voor wanneer je bijna dood bent, dat je het dan moet laten weten. Maar voor zo'n kleine dingetjes vind ik dat ambetant." (Jeanne)

Alle bevroegde pleegkinderen vinden hun huidige pleegzorgplaatsing voor hen de beste keuze. Ze zijn van mening dat een pleeggezin hen meer mogelijkheden en een betere zorg biedt dan hun ouders zouden kunnen en dan in een voorziening mogelijk zou zijn. Zich opgenomen te voelen in een gezin biedt voor hen een belangrijke meerwaarde.

"Ja, ik denk dat dit wel beter is dan bij mijn mama te zijn gebleven (...). Ik heb het hier goed en bij mijn mama weet ik niet of dat daar ook zo goed zou geweest zijn." (Yves)

Het enige 'alternatief' dat in enkele van de interviews ter sprake kwam, is adoptie. Over adoptie vertelden drie pleegkinderen als iets waarnaar ze in het verleden verlangden, toen het permanente karakter van hun plaatsing nog niet zo duidelijk was als vandaag.

"Eerst wou ik wel geadopteerd worden eigenlijk. Maar ik denk dat ik dat toch niet zou doen. Maar ik zou hier gewoon altijd willen blijven. Maar ja, ik heb daar al weleens over gesproken omdat ik dacht van: 'Dan hoor ik er toch beter bij' (...). Nu hoeft het niet meer echt voor mij (...). Nu hoeft dat niet meer. Want ik weet toch dat ik hier blijf, dat ze mij toch niet gaan weg doen." (Cynthia)

Bijna alle respondenten beschouwen hun huidige pleeggezin als eindbestemming van hun traject in de jeugdhulp en hopen er te blijven tot na hun meerderjarigheid. Dit bevestigt hun tevredenheid. De wens lange tijd in het pleeggezin te blijven toont aan dat perspectiefbiedende pleegzorg slaagt in haar opzet kinderen langdurig een stabiel opvoedingsklimaat te bieden.

Thema 2: Over gevoelens en copingstrategieën

Tijdens de interviews werd gebruik gemaakt van tien 'gevoelenskaartjes': (1) bang, (2) blij, (3) boos, (4) doen alsof, (5) gewoon, (6) in de war, (7) schaamte, (8) schuldig, (9) trots en (10) verdrietig.

Gevoelenskaartje	Geselecteerd: nu van toepassing	Geselecteerd: vroeger van toepassing	Niet geselecteerd, wel besproken tijdens interview
Bang	3	1	14
Blij	16		
Boos	6	3	3
Doen alsof	9	2	
Gewoon	19		
In de war	6	4	
Schaamte	4	3	1
Schuldig	5		
Trots	12		
Verdrietig	11	3	

Verrassend is dat 'gewoon' het vaakst door pleegkinderen werd vermeld om te omschrijven hoe het voelt een pleegkind te zijn. Pleegkinderen geven in deze context aan dat het dankzij pleegzorg is dat ze in een gewoon gezin kunnen opgroeien en dingen kunnen doen die 'gewone kinderen' doen.

"Het voelt gewoon. Ja, ik heb het eigenlijk nooit echt beseft dat ik verplaatst was. Alles is eigenlijk gewoon voor mij en zo voel ik mij eigenlijk ook." (Bert)

Naast 'gewoon' voelen vele pleegkinderen zich ook blij en/of trots een pleegkind te zijn, en linken ze ook deze gevoelens vaak aan het relatief 'gewone' leven ze dankzij hun plaatsing kunnen leiden.

"Ik ben trots dat ik in een goed gezin ben, en dat ik daar alles tegen kan vertellen, en dat ge zoals de andere echte kinderen, toch een beetje hetzelfde bent. Daar ben ik toch blij om." (Cynthia)

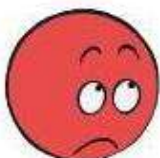
Negatieve of moeilijke gevoelens staan voornamelijk in verband met de relatie tot hun biologische ouders. Dit verdriet vermindert of verdwijnt soms doorheen de tijd, maar voor vele respondenten blijft verdriet een vaste 'compagnon de route'.

"Soms als we niet mogen gaan naar mijn mama dan ben ik daar wel verdrietig om. Als mama weer geen tijd heeft of het vergeet." (Lisa)

Boosheid gaat geregeld samen met verdriet en richt zich eveneens meestal tot de hun ouders. Genoemde redenen voor boosheid zijn het onvermogen van ouders om voor hen te zorgen, het niet kunnen rekenen op hun ouders en het zich niet erkend voelen door hun ouders.

"Woedend, dat is eigenlijk een beter woord (...). Ik ben woedend omdat ze nog nooit respect aan mij hebben laten zien, respect voor het kind dat ze hebben, dat respect hebben ze mij nog nooit laten zien". (Benny)

Enkele pleegkinderen vertellen zich te schamen voor hun ouders of voor hun situatie in het algemeen, en dan vooral omdat beide afwijken van de norm. Dit bevestigt opnieuw de wens van vele pleegkinderen om zo gewoon mogelijk door het leven te gaan.

Pleegkinderen voelen of voelden zich geregeld in de war. Gevoelens van verwarring zijn vooral gelinkt aan een tekort aan inzicht in de oorzaak van de plaatsing.

"Ik ben soms in de war (...). Soms denk ik van: 'Hoe komt dat ik in een pleeggezin woon en niet in een ander gezin?'. Soms heb ik dat gevoel." (Larissa)

Angst is een emotie die doorheen verschillende thema's in het onderzoek een prominente plek krijgt. Respondenten vertellen over angst om later op eigen benen te staan, angst om in de voetsporen van hun ouders te treden, angst voor negatieve reacties van anderen, voor conflicten met of tussen de biologische ouders, angst om ongewild te worden opgespoord door hun ouders waarmee ze geen contact meer willen en angst voor het welzijn van hun brussen en/of van hun ouders.

"Ik ben wel bang voor later ja (...). Ik denk dat je nu afhankelijk bent van iemand die veel voor je doet en dat je dan later dat allemaal alleen moet doen." (Jordi)

"Soms ben ik bang omdat ik meer bij mijn papa wil zijn en minder bij mijn mama en daar ben ik dan bang voor dat mijn mama dan boos gaat zijn op mij." (Diego)

"Ik heb mijn Facebook weggedaan, want ja, ik ben wel bang dat mijn ouders, ja, dat ze mij gaan opzoeken." (Kimberly)

Vijf van de geïnterviewde pleegkinderen zeggen dat ze zich soms schuldig voelen. Drie van hen voelen zich schuldig omdat ze het gevoel hebben dat ze hun ouders en/of brussen in de steek hebben gelaten. Twee jongeren voelen zich schuldig tegenover hun pleegouders omwille van hun soms moeilijke gedrag in het pleeggezin.

"Als mijn mama zegt dat het mijn fout is dat ik in een pleeggezin zit, dan voel ik me wel schuldig." (Jeanne)

Wanneer we inzoomen op de strategieën die pleegkinderen hanteren in het omgaan met lastige gevoelens, dan onderscheiden we twee groepen. De eerste groep zijn 'de praters'. Zij vormen met vijftien respondenten de grootste groep. Ze praten bij voorkeur over hun gevoelens en doen dit in de eerste plaats met vrienden, gevolgd door de pleegouders en in het bijzonder de pleegmoeder. Vijf pleegkinderen zeggen op moeilijke momenten ook goed met hun pleegzorgbegeleider te kunnen praten.

"Ik kan ook altijd bij mijn pleegouders terecht. Meestal zien ze dat ik met iets zit. Ik weet niet hoe ze dat kunnen maar die zien dat gewoon. En dan gaan wij praten en we drinken iets en dan praten we daarover. En soms barst ik dan in tranen uit. Ik ben heel gevoelig in zo van die gesprekken." (Cléo)

"Als ik lastige gevoelens heb, dan vertel ik daar ook over tegen m'n pleegzorgbegeleidster, dan probeert die zoveel mogelijk te luisteren naar mij." (Bert)

"Dat is vooral op de dagen dat ik verdrietig ben, dat ik doe alsof ik blij ben en dat er niets aan de hand is, omdat ik niet wil dat mensen vragen stellen." (Anja)

De tweede groep zijn de 'zwijgers'. Ze verbergen lastige gevoelens, uit angst voor reacties of uit angst om iemand te kwetsen. Enkele van hen geven op directe of indirecte wijze aan niet te weten hoe ze hun gevoelens kunnen uiten.

Uit de gesprekken blijkt verder dat een eigen kamer een belangrijke plek is waar pleegkinderen moeilijke gevoelens kunnen laten bezinken en verwerken. Elf jongeren vertellen spontaan dat ze naar hun kamer gaan wanneer ze het moeilijk hebben. Hier kunnen ze hun emoties de vrije loop laten zonder dat iemand het merkt. De eigen kamer is ook de plek waar veel van de in supra genoemde activiteiten (muziek beluisteren, tekenen, schrijven, spelen) plaats vinden. Het zijn vooral de kinderen die liever niet over moeilijke gevoelens praten, die rust vinden in hun kamer.

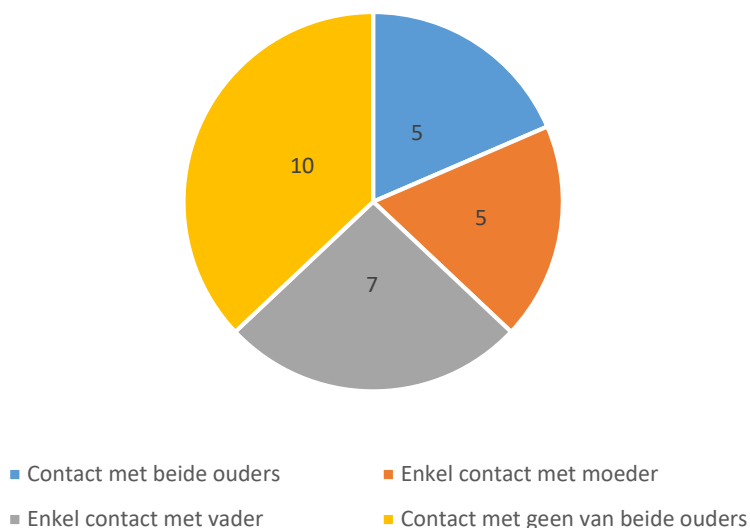

Thema 3: Familie

1. Biologische familie

De band tussen pleegkinderen en hun biologische familie komt als problematisch en complex uit het onderzoek. Vijf kinderen hadden contact met beide ouders, vijf enkel met hun moeder en zeven kinderen hadden enkel met hun vader contact. Tien kinderen hadden met geen van beide ouders contact.

Contact met ouders

"Mijn papa die drinkt alleen. Zijn vriendin en mijn kleine broertje, ja, die twee betekenen alles voor hem. Ik ben zijn tweede kind maar hij duwt mij altijd ver weg. Dan heb ik op een bepaald moment gezegd: 'Ok, als het zo zit, dan ga ik niet meer bij u'." (Annelies)

Het ontbreken en verbreken van contact met de ouder(s) heeft verschillende redenen: sommige pleegkinderen hebben hun ouder(s) nooit gekend of zijn ze verloren na een overlijden. Bij de andere pleegkinderen is de verbreking van het contact in de helft van de situaties de 'keuze' van het pleegkind. Even vaak is de verbreking van het contact echter de keuze van de ouder(s). Vele pleegkinderen worstelen hiermee.

Tegelijk valt op hoe enkele pleegkinderen, hoewel ze amper, geen of een moeizaam contact hebben met hun ouder(s), toch gevoelens van verbondenheid voor hen blijven behouden. Uit vele getuigenissen spreekt een grote loyaliteit, vergevingsgezindheid en bezorgdheid.

"Allez, ze is nog altijd mijn mama, snap je? Ja voila, ik zie haar toch graag (...). Want ik weet wel, 't was niet tof wat ze mij allemaal heeft aangedaan, maar het is nog altijd mijn mama en ik zie haar echt wel graag (...). Ook omdat ik weet dat mama geen goeie opvoeding heeft gehad door mijn oma, en oma had ook geen goede opvoeding gehad door haar mama (...). Ach ja, iedereen heeft zo zijn minpunten en bij sommige mensen is het misschien erger dan bij andere mensen. Maar het is nog altijd familie." (Mieke)

"Ik vind ze echt mijn echte ouders. Ik zou mijn echte mama eigenlijk niet willen zien of zo, want zij voelt eigenlijk nu niet als mijn mama." (Cynthia)

De frequentie van het contact varieert en wordt doorheen de tijd regelmatig aangepast. Niet alle pleegkinderen zijn tevreden met de bezoeksregeling. Al gaat bezoek vaak gepaard met leuke activiteiten, toch worden deze momenten niet zelden overschaduwed door conflicten en problemen. Pleegkinderen gaven aan het belangrijk te vinden dat begeleiders rekening houden met hun wensen in verband met wie ze willen zien, hoe vaak ze hen willen zien en hoe bezoeksmomenten moeten worden ingevuld.

"Ik zal mijn papa zijn dagelijkse dingen eens opzeggen hé: slapen, computer, slapen, computer, slapen, computer (...). Hij zit in een verslavend spelletje. Ik ben altijd teleurgesteld als ik naar papa ga. Ik had vorige keer voor hem een cadeau gemaakt. Ik had daar een ganse dag aan gewerkt. Maar dan zat ik echt teleurgesteld in de zetel omdat ik eerst een kwartier moest wachten voor hij wou kijken wat ik voor hem had gemaakt." (Cléo)

De algemene tendens in dit onderzoek is dat pleegkinderen zich in grote mate aanpassen wanneer ze hun ouders zien, om zo vervelende situaties te vermijden. Broers en zussen krijgen een bijzondere plek.

"Ze zeggen meestal wel, als ik bij mijn papa of mijn mama ben, dat ik me dan anders gedraag dan hier (in het pleeggezin). Omdat ik zo (...). Ja, ik wil geen conflicten of zo met hen." (Shana)

"Ja, mijn broer zet ik ook heel dicht bij mij (op het netwerkdiagram), omdat, gewoon, omdat hij altijd bij mij is geweest. We hebben samen in een tehuis gezeten en we zijn samen naar hier gekomen. We hebben alles samen beleefd, dus ik denk niet dat we zonder elkaar zouden kunnen." (Shana)

Maar de band met brussen is niet per definitie stevig. De pleegzorgplaatsing en eerdere plaatsingen zorgen er soms voor dat het contact tussen brussen vertroebeld raakt. Pleegkinderen praten over brussen die ze niet meer (mogen) zien, over jaloezie, over bezorgdheid... Verder zijn ook grootouders, tantes, nonkels, neven en nichten en peters en meters belangrijk voor de bevroegde pleegkinderen. Grootouders verdienen een bijzondere vermelding aangezien zij soms een ontmoetingsplek vormen waar pleegkinderen ook andere familieleden, zoals brussen, nonkels, tantes kunnen zien. Een laatste bevinding met betrekking tot de familie, is dat enkele pleegkinderen die geplaatst zijn in een netwerkgezin vertellen over conflicten tussen hun pleegouders en ouders evenals over vetes tussen andere familieleden.

2. Pleegfamilie

De band tussen de bevraagde pleegkinderen en hun pleegfamilie is over het algemeen bijzonder positief. Op twee na, zijn alle respondenten tevreden over hun pleeggezin en beschouwen ze het als 'echte familie'. Wat betreft de tevredenheid over het pleeggezin is er bovendien amper een verschil tussen netwerk- en bestandsgezinnen.

Het algemene gevoel van tevredenheid over het pleeggezin verduidelijken respondenten door voorbeelden die te maken hebben met de volgende vier thema's.

(1) goede zorgen en kansen krijgen,	<i>"Ja, hier krijg ik op tijd mijn eten. Hier kan ik me wassen. Hier heb ik propere kleren. Hier heb ik alles." (Michael)</i>
(2) samen dagdagelijkse dingen doen	<i>"In een pleeggezin doet ge zo dingen samen, als in een gezin (...). Hier bij mijn pleegouders heb ik al kei veel leuke dingen gedaan die andere, echte, kinderen ook doen." (Shana)</i>
(3) een goede communicatie en wederzijds vertrouwen	<i>"Ik zie ze echt super graag. En als er iets is of zo, dan kan ik hen alles vertellen. En ik heb daar ook geen geheimen voor of zo. En ja, ik ben blij dat ik ze heb." (Cynthia)</i>
(4) een warme en steunende omgeving	<i>"Mijn pleegouders dat zijn warme mensen, ja, vriendelijk en zo. Ge kunt ook al ne keer lachen en van die dingen. Ja ik voel me hier echt thuis." (Davy)</i>

Ook met pleegbrussen is de band meestal hecht en in het bijzonder met andere pleegkinderen binnen het gezin ontstaat vaak een bijzondere band doordat men bepaalde ervaringen deelt en daardoor in mekaar een bondgenoot ziet. De aanwezigheid van andere kinderen binnen het pleeggezin wordt op een uitzondering na als positief gewaardeerd. Anderzijds geven, op één uitzondering na, respondenten die 'enig kind' zijn in hun pleeggezin niet aan dit als een gemis te ervaren.

"Mijn pleegzus en pleegbroer hier, die staan ook dicht bij mij (op het netwerkdiagram). Ja, we hebben soms of vaak weleens ruzie of zo, maar op zich hebben ze ook zowat mijn leven bepaald, omdat ik ze van het begin af aan ken. Ze waren even jong als mij of nog jonger toen ze naar hier zijn gekomen, dus zij hebben ook nooit een andere familie gekend. Wij hebben zo mekaar een beetje geholpen daarin (...). Het voelt gewoon als broer en zus aan."

Dat voor de bevroagde pleegkinderen 'familie' de gangbare definitie van bloedverwantschap overstijgt, tonen ook de andere personen die ze als hun familie beschouwen en die ze bijgevolg opnemen in hun netwerkdiagram. Naast de pleegouders en -brussen, krijgen ook pleeg grootouders, -tantes, -nonkels, -neven en -nichten een centrale plaats in hun familieplaatje. Vier kinderen spreken tot slot ook over hun 'pleegmeter' of '-peter' waarmee ze een bijzondere band hebben.

Ondanks de grote tevredenheid over hun pleegfamilie, benoemen de bevroagde pleegkinderen ook enkele uitdagingen betreffende het leven in een pleeggezin.

(1) Wennen in een pleeggezin	(2) Ruzies en conflicten	(3) Financiële krapte	(4) Zieke pleegouders
------------------------------	--------------------------	-----------------------	-----------------------

In de eerste plaats is de beginperiode niet altijd makkelijk. Een goede voorbereiding, omkadering en begeleiding zijn dan een grote hulp.

"In het begin was het moeilijk. Aan de ene kant miste ik mijn mama, aan de andere kant had ik zo iets van: 'Ik ga hier nooit huis horen', en dat gevoel gaf ik ook aan mijn pleegouders. Ik drukte dat uit dat ik hier niet bij hoorde (...). Ook de regels hier, en het huis: het was allemaal helemaal anders dan ik gewend was." (Tinneke)

"Ik kan me nog wel herinneren dat ik eerst zo eens een dagje naar hen kwam, dan eens blijven slapen, en zo allemaal kleine stapjes. Dus ik denk wel dat ik voldoende voorbereid was (...). Eerst leer je die kennen en dan eens blijven slapen en dan bouw je zo een band op en uiteindelijk wou ik niet meer weg." (Shana)

In pleeggezinnen zijn er verder, net als in ieder gezin, weleens ruzies en conflicten. Wanneer deze gepaard gaan met een onvermogen om open te communiceren, vormen ze een grote uitdaging waarin de pleegzorgbegeleider een bemiddelende rol kan spelen.

"We hebben dan ook aparte gesprekken gehad met de begeleidster, met mij en mijn pleegouders, over hoe we het allemaal ondervonden en toen hebben we tips gekregen over hoe we met mekaar moeten omgaan en altijd praten, want dat konden we totaal niet (...). En tips hoe ze met mij moeten omgaan wanneer ik kwaad word, of verdrietig word. En hoe ik moet omgaan met strenge regels en zo. Toen ik bij m'n ouders woonde heb ik best wel een heel vrij leven gehad en nu is dat allemaal wat aanpassen." (Tinneke)

Enkele pleegkinderen, allen geplaatst in een netwerkgezin, vertellen tenslotte over financiële moeilijkheden binnen hun pleeggezin en/of over ernstige ziekte van een pleegouder. Beide zaken worden op zich niet als problematisch ervaren, maar vormen een bijkomende zorg.

"Wij hebben hier thuis niet zoveel geld en ik krijg ook niet veel zakgeld, alleen een beetje om drinken te kopen op school. (...) Ja, en soms als ik niks meekrijg, dan kan ik niet drinken op school."
(Jeanne)

"Als ik iets zou kunnen veranderen, dan is het dat mijn pleegvader geneest. Hij is heel ziek. Hij heeft kanker (...). Mijn pleegmoeder kan die zorg voor hem niet alleen aan, want zij is ook niet meer jong he (...). Als ik later alleen ga wonen, dan blijf ik hier dichtbij, zodat ik kan helpen. Ik heb dat beloofd en dan doe ik dat ook." (Michael)

Thema 4: De relatie en de bejegening door anderen

"Ik wil dat ze me gewoon zien als wie ik ben: een normaal persoon die in een pleeggezin woont, maar waar verder niks mis mee is."
(Yves)

Bijna alle bevroagde pleegkinderen vertellen dat ze liefst als 'gewone' kinderen worden bejegend.

Doorgaans hebben de pleegkinderen niet alleen de wens maar ook het gevoel dat ze - meestal- als gewone kinderen worden bekeken en behandeld.

Reacties van begrip en medeleven, vooral door leerkrachten en leeftijdsgenoten, worden door ongeveer de helft van de pleegkinderen vermeld en worden positief gewaardeerd.

"Dat ze me anders bekijken, dat denk ik wel, omdat ze weten wat ik heb meegemaakt en zo (...). Ik denk wel dat ze me anders bekijken dan daarvoor. Omdat ze toch wel wat begrijpen, want ik heb dat uitgelegd, en ze hebben dat een beetje begrepen, en dan dachten ze wel: 'OK, een beetje opletten met wat we zeggen en zo, over bijvoorbeeld de ouders'. Maar zich echt anders gedragen, dat gaan ze niet doen." (Tom)

"Al mijn leerkrachten weten dat ik in een pleeggezin leef. Ik vind dat ze dat moeten weten voor als er problemen zijn, zodat ze niet denken van: 'Dat zijn de biologische ouders'. Ze gaan mij daarvoor niet anders behandelen of zo, maar ze weten bijvoorbeeld wel dat het bij mij dan wel gevoelig ligt als andere kinderen mij uitdagen met dingen te vertellen over mama en papa." (Diego)

Dergelijke reacties 'ontsporen' soms echter in medelijden of betutteling of in indiscrete vragen waarmee ongeveer een derde van de bevroagde pleegkinderen werd geconfronteerd.

"Sommige leerkrachten gebruiken me in een voorbeeld in de klas om bijvoorbeeld aan te tonen hoe iemand zijn leven ineens kan veranderen. Op dat moment vind ik dat niet zo leuk dat dan al die mensen mij bekijken omdat ik niet echt iemand ben die op de voorgrond wil zijn." (Anja)

Een derde van de pleegkinderen vertelt ook over pesterijen omdat ze een pleegkind zijn. Bij de meeste van hen dateren de pesterijen uit de lagere schoolperiode, drie jongeren worden ook vandaag nog gepest. Bij twee jongeren waren de pesterijen zo ernstig dat ze ervoor van school zijn veranderd.

"Toen ik in de lagere school zat ben ik wel gepest, want toen was dat zo van: 'Haha jij zit in een pleeggezin en ik niet want ik woon lekker bij mijn ouders en jij woont bij je grootouders in een pleeggezin en jij krijgt controle door een pleegzorgbegeleider' (...). Ik ben wel van school veranderd door pesterijen (...) maar nu zijn er geen pesterijen meer." (Larissa)

Angst voor negatieve reacties is een belangrijk thema en weerhoudt maar liefst de helft van de pleegkinderen ervan om (bepaalde) anderen te vertellen over hun pleegzorgplaatsing. Vooral wanneer ze nieuwe mensen leren kennen, bijvoorbeeld wanneer ze van klas of school veranderen, zorgt de vraag 'hoe hierover te vertellen' soms voor veel angst en stress.

"Ja, ik zeg heel vaak tegen mensen die dat niet weten: 'Dit is mijn mama, dit is mijn papa'. Dit voelt aan als een soort van liegen, maar ook weer niet." (Tinneke)

"Toen we hier zijn komen wonen, moest ik voor de eerste keer veranderen van school. Ik had daar heel veel schrik voor, ook om dan weer te moeten vertellen van mijn ouders en zo. Ik was de eerste schooldag ook gewoon ziek van de stress daardoor. Maar ik ben wel blij dat ik het heb gedaan." (Shana)

Deze schroom om te vertellen over het 'pleegkind zijn' is gelinkt aan de relatieve onwetendheid over wat pleegzorg inhoudt bij het brede publiek in het algemeen en bij leerkrachten en leeftijdsgenoten in het bijzonder. Enkele pleegkinderen vertellen hoe reacties verbeterden en vervelende vragen afnamen zodra klasgenoten beter op de hoogte waren van hun situatie, bijvoorbeeld doordat ze een spreekbeurt over pleegzorg hadden gegeven voor hun klas.

"Eerst vond ik dat ik dat voor mezelf moest houden, dat ik pleegouders heb, omdat ik dat zo 'anders' vond. Maar eigenlijk is dat niet zo anders. Want ik word behandeld zoals normale kinderen op school. Ik heb zelfs onlangs een spreekbeurt daarover gehouden voor mijn spreekexamen Nederlands (...). Ik heb dat toen tegen mijn pleegzorgbegeleidster gezegd en die heeft me toen nog boekjes en zo gegeven over pleegzorg. Ze hebben mij goed geholpen." (Cléo)

Wanneer we het hebben over sociale relaties van pleegkinderen, dan kan het thema vriendschap niet ontbreken. In een vorig thema 'Gevoelens en copingstrategieën' werd de belangrijke rol van vrienden verduidelijkt: bij moeilijkheden vertellen pleegkinderen dat ze in de eerste plaats bij hun vrienden terecht kunnen. Bijna alle pleegkinderen vertellen dat ze voldoende vrienden hebben.

"Je hebt dan zo een paar vrienden en dan moet je naar een andere school en moet je weer vrienden maken en zo. Ja, je moet je elke keer opnieuw voorstellen en vrienden maken." (Jeanne)

Twee jongeren zeggen zelfs dat ze sinds hun pleegzorgplaatsing meer vrienden hebben dan vroeger. Een negatieve impact van de pleegzorgplaatsing op vriendschapsbanden kwam slechts indirect ter sprake: drie pleegkinderen moesten door hun plaatsing van school veranderen en daarbij ook hun vrienden achterlaten.

"Ik heb een vriendin in de klas die even lang als mij in een pleeggezin zit, dus ik kan daar met haar wel over babbelen omdat ik weet: zij zit ook in een pleeggezin. Wij kennen elkaar al van toen ik klein was, van toen ik hier was, ze is nog altijd mijn beste vriendin, en zij zit ook in een pleeggezin, dus ik kan met haar babbelen." (Lisa)

Ruim een derde van de pleegkinderen wil graag (meer) andere pleegkinderen leren kennen. Een vergelijking van het eigen verhaal met dat van de ander draagt ertoe bij dat pleegkinderen zich minder bijzonder voelen. Dit past binnen de algemene bevinding dat de pleegkinderen in het onderzoek vooral 'zo normaal mogelijk' willen zijn.

De bevraagde pleegkinderen weten zelf niet altijd hoe ze met andere pleegkinderen in contact kunnen komen. Pleegzorgdiensten kunnen hierin een rol spelen.

Thema 5: School

De meeste pleegkinderen hechten veel belang aan hun scholing. Het behalen van een diploma zien ze als een troef voor een succesvolle toekomst. Ze vertellen doorgaans dat hun pleegzorgplaatsing geen enkele impact heeft op hun scholing. Bij doorvragen geven twaalf jongeren toch, zij het vaak indirect, voorbeelden van een negatieve impact, gedragsproblemen, spijbelen, het veranderen van school ten gevolge van de pleegzorgplaatsing en zittenblijven. Deze voorbeelden werden elk slechts door een beperkt aantal pleegkinderen vermeld en hebben te maken met familiale en persoonlijke problemen die de concentratie in de weg staan en de resultaten beïnvloeden. Vijf van de jongeren die (een van) deze negatieve factoren aanhaalden, vertelden erbij dat ze enkel een rol speelden tijdens de beginperiode van de plaatsing. De gerapporteerde schoolproblemen kunnen zowel het gevolg zijn van de problemen die aan de plaatsing voorafgaat als van de pleegzorgplaatsing zelf.

"Ja, mijn punten waren achteruitgegaan doordat ik me zo slecht voelde en daardoor ben ik blijven zitten. Dat kwam vooral doordat ik me zo slecht voelde. Ik had ook altijd ruzie met mijn ouders en ik kon niet leren voor mijn toetsen zo." (Annelies)

Eenmaal de plaatsing voldoende is gevorderd en een nieuw evenwicht wordt gevonden, nemen de schoolproblemen af. In het onderzoek blijkt dit uit het feit dat vijf pleegkinderen vertellen dat het beter gaat op school, sinds hun plaatsing. Ze vermelden minder problemen en voelen zich beter gesteund, gestimuleerd en gemotiveerd dan voordien.

Mijn echte ouders hebben alle twee geen diploma. Als ik er zo over denk: die zouden mij ook nooit kunnen helpen op schoolvlak omdat ze 't zelf niet weten. Maar hier hebben ze alle twee een diploma en kunnen ze me bijvoorbeeld met wiskunde helpen. Ik kon vroeger helemaal geen wiskunde maar mijn pleegvader heeft me privélessen gegeven en nu ben ik zo één van de besten van wiskunde. Als ik iets niet snap, kan hij mij dat wel uitleggen."

Pleegkinderen vertellen over verschillende betrokkenen die hen ondersteunen op schoolvlak. In de eerste plaats zegt ongeveer de helft van hen op begrip van leerkrachten te kunnen rekenen. Tien pleegkinderen vertellen dat hun pleegzorgbegeleider een belangrijke rol speelt als klankbord voor keuzes i.v.m. de school en als bemiddelaar bij schoolse problemen.

Ongeveer een derde van de pleegkinderen voelt zich in het bijzonder gesteund door de pleegouders bij het verwerken van de leerstof en het bemiddelen bij problemen. Zeven jongeren praten op school regelmatig met een leerlingenbegeleider, een vertrouwensleerkracht of een leercoach en zes andere jongeren vertellen over interesse voor hun scholing op de jeugdrechtbank, de pleegzorgdienst, het OCJ, hun psycholoog of een andere hulpverlener door wie ze aanvullend worden begeleid of opgevolgd.

"Als er mij iets niet aanstaat wat op school gebeurt, dan ga ik daarmee naar mijn begeleider en dan vraag ik: 'Kan jij eens contact opnemen met de school?', en dan doet hij dat." (Benny)

De school is niet alleen een plek om te leren, maar ook een sociale context die wordt gekleurd door interacties met leeftijdsgenoten en leerkrachten. Zoals binnen het vorige thema 'De relatie met en de bejegening door anderen' reeds werd besproken, zijn de meeste pleegkinderen van mening dat ze niet anders dan anderen worden bejegend. Na doorvragen vertelt de helft van de pleegkinderen over reacties van begrip en medeleven, zowel van leerlingen als van leerkrachten. Een derde van de pleegkinderen geeft echter aan soms ook geconfronteerd te worden met reacties van medelijden, betutteling en met indiscrete vragen, zowel door medeleerlingen als door leerkrachten.

Uitgesproken negatieve reacties, in de vorm van pesterijen, worden door een derde van de pleegkinderen gerapporteerd. Pestgedrag dateert gepaard van de lagere schoolperiode. Pesterijen en andere vervelende reacties gaan vaak samen met de relatieve onbekendheid van pleegzorg onder het ruime publiek in het algemeen en op school in het bijzonder.

Thema 6: Participatie

'Mee weten' wordt in het discours omtrent cliëntparticipatie beschouwd als een belangrijke voorwaarde om 'mee te kunnen praten'. De pleegkinderen blijken op verschillende vlakken weinig geïnformeerd. Doorheen de interviews vertellen meerdere pleegkinderen dat ze bij aanvang van de plaatsing amper wisten wat pleegzorg inhield en waar ze terecht zouden komen. Ook de oorzaak van hun plaatsing blijft voor vele pleegkinderen vaag. Met betrekking tot hoe de jeugdhulpverlening in het algemeen en pleegzorg in het bijzonder worden geregeld en georganiseerd, is de kennis bij respondenten opvallend beperkt, net als over hun rechten in de jeugdhulp:

- ✓ Hun beeld van de opdrachten van de pleegzorgdienst blijft beperkt tot hun eigen ervaringen.
- ✓ De meeste pleegkinderen hebben nog nooit over het OCJ gehoord.
- ✓ De meeste pleegkinderen weten niet wie hun consulent is en wat diens opdrachten zijn. Vier pleegkinderen verwarren hun consulent met hun pleegzorgbegeleider.
- ✓ Acht jongeren weten niet of hun plaatsing via gerechtelijke of vrijwillige weg is verlopen.
- ✓ Vier jongeren weten niet waarom ze aanwezig moeten zijn op de zittingen van de jeugdrechtbank,
- ✓ Vier jongeren weten niet waarom ze toelating aan de jeugdrechter moeten vragen wanneer ze op vakantie gaan en/of waarom ze toelating moeten vragen voor een medische ingreep.
- ✓ Twee pleegkinderen dachten dat ze geadopteerd waren, en konden bij doorvragen niet duidelijk benoemen wat het verschil is tussen pleegzorg en adoptie.
- ✓ Drie jongeren denken dat er vanuit pleegzorg geld voor hen wordt gespaard terwijl deze regeling sinds een jaar niet meer geldt en één jongere denkt dat pleegouders een 'loon' krijgen om pleegkinderen op te vangen.
- ✓ Zeven pleegkinderen gaven aan nog nooit te hebben gehoord over rechten van jongeren in de jeugdhulp.

Opvallend is dat vele pleegkinderen vertellen dat ze geen nood hebben aan meer informatie, 'dat het allemaal goed is zo'. Het lijkt of ze al wat met pleegzorg te maken heeft, wegduwen of ontwijken, in hun streven 'zo gewoon mogelijk' te zijn. Anderzijds vertellen enkele pleegkinderen ook dat ze bepaalde informatie uit de weg gaan omdat ze vrezen dat ze er teveel over zouden nadenken of piekeren. Deze pleegkinderen zullen bijgevolg niet altijd spontaan aangeven dat ze nood hebben aan informatie. Dit betekent in geen geval dat ze geen nood zouden hebben aan correcte en duidelijke informatie met betrekking tot alle voor hen belangrijke zaken. Een gebrek aan correcte informatie is niet alleen vanuit participatief oogpunt problematisch, maar heeft volgens eerder onderzoek ook een belangrijke negatieve impact hebben op het emotionele welzijn van pleegkinderen¹. Instaan voor een correcte en

"Nee ik kan nog altijd niet echt begrijpen waarom ik hier woon. Nee, niet echt. Ik stel daar wel vragen over maar ze kunnen dat niet goed uitleggen." (Tiago)

"Vroeger toen ik klein was, besepte ik eigenlijk nog niet zo goed hoe ik hier was terecht gekomen, maar nu weet ik wel iets meer. Ik had wel graag rapper die uitleg gehad, toch al op mijn negen jaar ofzo." (Fiona)

¹ Minnis & Walker, 2012

passende informatieverstrekking aan pleegkinderen is bovendien een decretale opdracht van de pleegzorgdiensten.

Met betrekking tot inspraak in beslissingen, zijn achttien van de pleegkinderen volledig tevreden. Zij voelen zich voldoende gehoord in hun pleeggezin, door hun pleegzorgbegeleider en de jeugdrechtbank. Een derde van de pleegkinderen voelt zich echter niet altijd gehoord. De voorbeelden die ze aanhalen hebben vooral betrekking op de bezoeksregeling. Enkele pleegkinderen vertellen ook dat de stem van hun pleegouders soms lijkt te primeren boven die van hen.

"Wel er was een tijd geleden een regeling met mijn biologische vader, dat ik hem een keer in de twee weken moest zien. Dat was veel te veel voor mij en ik wou dat niet. Ze hebben dan direct geluisterd naar mij en dat veranderd naar één keer in de maand. Maar na een tijdje zei ik: 'Pff, ik ben het beu, ik wil er niet meer van weten, ik wil efkes geen contact meer met mijn vader'. Ik heb dat dan direct gezegd tegen de pleegzorgbegeleidster en die heeft gedaan wat ze kon. Ze heeft dat ook zelf verteld tegen de consulent en dan hebben ze gezegd dat ik best een brief zou opmaken voor mijn vader, zodat die dat zou begrijpen. En zo is dat eigenlijk allemaal in orde gekomen." (Bert)

Participatie heeft ook te maken met het weten wanneer je het niet eens bent met een beslissing en dit wilt aanklagen. De bevraagde pleegkinderen geven aan dat ze met hun pleegouders en/of met hun pleegzorgbegeleider zouden praten wanneer zich een probleem zou stellen. Wanneer dit niet tot een oplossing zou leiden, weten ze echter niet waarheen. Enkelen kunnen mogelijke oplossingen bedenken zoals een klacht indienen bij de politie of bij de pleegzorgdienst, maar anderen geven voorbeelden van strategieën die niet efficiënt en/of niet wenselijk zijn, zoals bijvoorbeeld het weglopen van huis.

Interviewer: "Stel dat je nu grote problemen of ruzie krijgt, en je wilt eigenlijk niet blijven in dit gezin, weet je waar je dan zou kunnen vertellen dat je iets wilt veranderen?"
Cynthia: "Dan zou ik toch wel vluchten bij een vriendin of zo. Ja, dat heb ik al vaak gehad dat ik zo zeg van: 'Ik wil hier weg!', en dan roep ik dat ook uit."

Met betrekking tot participatie op vlak van de werking van jeugdhulp en pleegzorg, organiseren de pleegzorgdiensten in iedere provincie participatiegroepen met pleegkinderen. Slechts tien van de respondenten hadden reeds gehoord over het bestaan van dergelijke groepen en geen van hen had er reeds aan deelgenomen. De interesse in toekomstige deelname is bij de respondenten niet geheel afwezig, maar blijft wel beperkt. Twee respondenten tonen een uitgesproken interesse, terwijl zes andere 'niet uitsluiten' dat ze hier ooit aan zullen deelnemen. Aangezien de belangrijkste motivatie voor eventuele toekomstige deelname vooral het lotgenotencontact is, lijkt het een interessante piste om bij de werving voornamelijk daarop in te zetten.

Thema 7: Begeleiding en ondersteuning

De pleegzorgbegeleider speelt een centrale rol in de begeleiding en ondersteuning van pleegkinderen en hun gezinnen. De frequentie van de contactmomenten tussen de pleegzorgbegeleiders en de kinderen varieert tussen maandelijks en twee keer per jaar. De meeste jongeren vertellen dat hun begeleider

"Als ik hem nodig heb, mag ik hem altijd bellen. Als het antwoordapparaat is, belt hij toch altijd terug als hij het hoort." (Benny)

minstens iedere drie maanden op bezoek komt. Vijf jongeren vertellen niet te weten hoe vaak ze hun begeleider zien. Bij drie van hen komt dit doordat met een nieuwe begeleider na een recente personeelwissel nog geen duidelijke regeling werd afgesproken.

"Ja als er iets is, die zoekt altijd een oplossing om mij te helpen." (Michael)

Aantal contactmomenten	Aantal keer vermeld
Iedere 6 maanden	1
Iedere 4 maanden	2
Iedere 3 maanden	9
Iedere 2 maanden	5
Iedere maand	3
Variabel	2
Onbekend	5

De meeste (21) pleegkinderen zijn overwegend tevreden met de band die ze hebben met hun begeleider en met de door hem/haar geboden ondersteuning. Hun algemene gevoel van tevredenheid illustreren ze door de voorbeelden die terug te vinden zijn in de onderstaande tabel.

Aspecten die bijdragen tot tevredenheid	Aantal keer vermeld
Goed kunnen praten met de begeleider	9
De begeleider werkt oplossingsgericht	6
De bereikbaarheid/beschikbaarheid van de begeleider	4
Een aanpak op maat	3
Vertrouwen	3
Duidelijke informatie	2
Andere	2

"Ik vind het toch wel leuk om mijn hart bij haar te luchten en alles te vertellen." (Cynthia)

In de eerste plaats waarderen pleegkinderen dat ze goed kunnen praten met hun begeleider. Dit houdt ook in dat deze naar hen luistert en begrip opbrengt voor hun verhaal.

Zes respondenten zeggen te waarderen dat hun begeleider aan de slag gaat met wat ze vertellen: dat hij/zij helpt zoeken naar oplossingen voor problemen wanneer deze zich stellen.

Vier jongeren vertellen dat ze altijd telefonisch of per mail terecht kunnen bij hun begeleider en vinden deze bereikbaarheid/beschikbaarheid belangrijk.

Drie jongeren vertellen over een aanpak die aansluit bij hun behoeften. In deze context werden voorbeelden gegeven van andere activiteiten dan enkel te praten. Een jongere zegt bijvoorbeeld soms ook een spel te spelen met de begeleider, een andere vertelt dat zijn begeleider gebruik maakt van methodieken zoals het netwerkdiagram en een derde respondent zegt te waarderen dat zijn begeleider soms voorstelt om samen een wandeling te maken in plaats van enkel 'rond de tafel' te praten.

'Vertrouwen' is een andere factor die door drie jongeren als belangrijk wordt benoemd in het contact met hun begeleider. Te weten dat de begeleider geen informatie doorgeeft is essentieel voor een open communicatie en voor het opbouwen van een vertrouwensband.

In deze context werd ook verteld dat het belangrijk is om apart te kunnen spreken met de begeleider, zonder aanwezigheid van de pleegouder(s). Tot slot vertellen twee jongeren het te appreciëren dat de begeleider open kaart met hen speelt en duidelijke informatie verschaft.

"Ik kan daar alles tegen zeggen en die houdt het bij zich."
(Laura)

Bij de vraag naar de kenmerken waaraan 'de ideale pleegzorgbegeleider' moet voldoen, geven respondenten dezelfde voorbeelden als net werden vermeld. Aanvullend vertellen vier pleegkinderen een begeleider van hetzelfde geslacht te verkiezen omdat ze zich daarbij meer op hun gemak voelen.

"Maar ik denk, als je het moeilijk hebt, dan moet je sowieso met zo'n mevrouw best alleen zitten. En dat ge uw ouders niet ziet of zo, dat ge in een kamer zit" waar ge echt alles kunt vertellen. Want meestal, als uw ouders erbij zitten, dat ge dan toch minder kunt vertellen en niet alles durft zeggen." (Cynthia)

"Als hij komt, dan doet hij een goeie uitleg en als hij iets moet vragen dan laat hij duidelijk horen over wat het gaat, van wie het komt, waarom hij dat moet vragen, (...). Het is duidelijk allemaal. Het is niet dat we zitten met vragen van: 'Wat was dat nu weer dat hij zei?'. Nee, we weten altijd goed wat hij bedoelt. Van hem heb ik geen klagen." (Benny)

Zes respondenten vertellen in het geheel niet tevreden te zijn over hun begeleiding. Daarnaast geven zes andere respondenten, die over het algemeen wél tevreden zijn, ook zaken aan die ze liever anders zouden wensen.

Aspecten waar pleegkinderen ontevreden over zijn	Aantal keer vermeld
De bereikbaarheid/beschikbaarheid van de begeleider	9
Verloop van de contactmomenten	8
Groot personeelsverloop en hoe dit wordt omkaderd	4
Te weinig inspraak in de begeleiding	3
Andere	2

"Ja, we hebben er al een paar gehad. Maar die moesten dan weg. Ofwel waren ze zwanger, en dan kwam er een andere en dan stopte die andere ermee omdat het te zwaar was bij ons omdat we zoveel moeilijkheden hadden." Diego

Waar de bereikbaarheid/beschikbaarheid van de begeleider door vier respondenten als factor voor tevredenheid over de begeleiding werd aangehaald, geven negen respondenten aan dat ze hieromtrent niet tevreden zijn. Vijf jongeren vertellen in dit kader dat ze hun begeleider graag vaker zouden zien. Twee jongeren zijn ontevreden over de mogelijkheid om ook tussentijds, bijvoorbeeld telefonisch of per mail, contact te hebben met hun begeleider.

Sommige maanden kan er veel gebeuren en als je dan de begeleider maar zo weinig ziet, dan ben je die dingen weer vergeten en kan je dat niet meer zeggen, en kan ze je niet meer helpen." (Tom)

Eén jongere zegt dat zijn begeleider te vaak op bezoek komt, terwijl hij daar geen nood aan heeft en een andere jongere vertelt dat de huisbezoeken soms op een ongelegen moment worden gepland. De pleegkinderen die klagen over de bereikbaarheid/beschikbaarheid van hun pleegzorgbegeleider, vragen eigenlijk allemaal hetzelfde: dat begeleidingsmomenten en -kanalen en -mogelijkheden worden aangepast aan hun individuele noden.

"Als ik het moeilijk heb, meestal is dat dan in de avond of zo. Ja, dan zit ik gewoon in mijn bed. Ik weet niet waar dat ik dan moet gaan (...). Het zou leuk zijn als er een begeleider was waarvan ik het telefoonnummer heb en die ik altijd een bericht kan sturen, zoals een vriendin (...). Dat je kan sms'en of bellen met elkaar als je het moeilijk hebt (...). Ja, maar als ik bel dan is ze er nooit en als ik sms is ze er nooit en haar e-mailadres gaat niet." (Mieke)

Een tweede reden voor ontevredenheid is de manier waarop het contact met de begeleider verloopt. Zo vertellen drie jongeren dat hun begeleider 'te veel vragen stelt'. Twee andere jongeren krijgen nooit de gelegenheid om hun begeleider apart, dus zonder aanwezigheid van hun pleegouder(s) te spreken. Eveneens twee pleegkinderen voelen geen band met hun begeleider en één jongere zegt dat hij vindt dat de begeleider soms brutaal is.

Het grote personeelsverloop is een andere bron van frustratie. Bij achttien van de bevroegde jongeren is de huidige begeleider niet hun eerste begeleider. Het aantal eerdere begeleiders varieert van een tot vijf, met een gemiddelde van 2,4 en wellicht is dit aantal een onderschatting, aangezien een aantal pleegjongeren aangeeft niet exact te weten hoeveel pleegzorgbegeleiders ze reeds hebben gehad.

"Als Lotte is vertrokken, dan heb ik dat gehoord van mijn pleegmoeder. Ik heb haar dan een bericht verzonden en ik heb haar gevraagd of dat klopte. En ze ging weg, ja. En ze zei dat het wel goed zou komen met de volgende, dat ik haar vertrouwen wel zou kunnen winnen. En dat ze trots is op mij en dat ik zo goed bezig ben. Maar ik had liever gehad dat ze nog eens was langsgelkomen, ja. Om nog een keer te praten en te zeggen dat het allemaal wel gaat lukken enzo. Ja, gelijk afscheid nemen." (Kimberly)

Een nieuwe begeleider betekent opnieuw je verhaal vertellen, opnieuw een band opbouwen. Acht jongeren slaagden er (nog) niet in met een nieuwe begeleider een even hechte band op te bouwen als met een vorige. Slechts vier jongeren vinden het personeelsverloop en wat daarbij komt kijken problematisch en een reden voor ontevredenheid. Enkele respondenten geven ook aan dat personeelwissels niet altijd goed omkaderd worden. Zo is er niet altijd de mogelijkheid om afscheid te nemen van een vertrekkende begeleider, is er niet altijd meteen een opvolger en duurt het soms lange tijd voor een nieuwe begeleider aan het pleegkind en diens (pleeg)ouders wordt voorgesteld.

Enkele pleegkinderen geven zelf aan dat ze het niet spontaan zullen vertellen als ze ontevreden zijn. Het is bijgevolg een voortdurend aandachtspunt voor begeleiders om alert te zijn voor signalen hieromtrent.

"Soms willen kinderen dat zelf niet zeggen, dat ze liever vaker de begeleider willen zien. Ik heb dat vroeger ook gehad dat ik liever vaker die mevrouw had gezien. Ik heb dat toen niet gezegd. Ze kunnen dat ook zelf wel weten want als je ziet: op school bijvoorbeeld waren mijn punten ook slecht daardoor." (Annelies)

Tot slot ervaren pleegkinderen ook bijzondere noden die een meer gespecialiseerde hulpverlening noodzakelijk maken. Naast de begeleiding door de pleegzorgdienst, vertellen twaalf pleegkinderen aanvullend ondersteund te worden door één of meerdere instanties/hulpverleners: met name door een therapeut, een psychiater, een psychiatrische inrichting, een CLB, een vertrouwensleerkracht, een leerlingencoach, een Multi-Functioneel Centrum.

Thema 8: Toekomstperspectief

"Ik denk dat ik voor altijd hier blijf, tot ik een eigen huis heb gevonden. Ik denk niet dat ik nog weg ga. Ik zou dat ook niet willen, ik zou dat niet aankunnen. Nee, omdat je dat ziet als (...) echte ouders. Toch is het niet zomaar je voelt het gewoon zo aan."
(Bert)

Bijna alle pleegkinderen willen tot na hun meerderjarigheid in hun huidige pleeggezin blijven wonen. De meeste van hen zouden er liefst nog langer blijven, tot ze hun diploma hebben behaald en wat hebben kunnen sparen. Het pleeggezin voelt voor de meeste pleegkinderen als hun thuis, de jongeren voelen zich bijgevolg niet gehaast om er snel weg te gaan.

De volgende tabel geeft weer tot welke leeftijd de kinderen denken in het pleeggezin te verblijven.

Leeftijd	Aantal keer vermeld
Tot vijftien jaar	2
Tot achttien jaar	3
Tot negentien jaar	1
Tot twintig jaar	5
Tot eenentwintig jaar	4
Tot tweeëntwintig jaar	1
Zo lang mogelijk	4
Heel mijn leven	1
Ik weet het niet	6

De meeste respondenten vertellen dat er ook voor hun pleegouders niet echt een 'einddatum' aan het verblijf is gekoppeld. Drie respondenten zeggen echter wél te vrezen dat ze hun pleeggezin vroeger zullen moeten verlaten dan ze eigenlijk wensen. Twee van hen denken dat pleegzorg stopt op eenentwintigjarige leeftijd en dat ze vanaf dan verplicht het huis moeten verlaten. Een andere respondent vertelt dat zijn pleegouders verwachten dat hij op achttienjarige leeftijd zelfstandig gaat wonen

"Ge kunt maar maximum tot uw eenentwintig jaar pleegzorg doen. Daarna staat mijn domicilie hier dus niet meer en dan ben ik eigenlijk verplicht om ergens anders te gaan wonen. Ik weet niet hoe ik dat ga moeten doen. Nee, want ik wou graag langer hier blijven zodat ik kan sparen en een huisje kan kopen (...). Maar ja, dat gaat niet als dat maar tot eenentwintig jaar gaat want dan moet ik nog een jaar op kot, mijn bachelor afwerken (...). Ja, dat zijn zorgen voor later misschien, maar ik maak me daar nu wel al druk in." (Mieke)

Niet alle bevroegde pleegkinderen hebben al een omlijdend plan met betrekking tot hun latere autonome leven. 40% van de pleegkinderen weet wél duidelijk dat ze niet (meteen) volledig op eigen benen verder willen, maar liefst eerst een periode samen met vrienden of met een partner willen samenwonen.

De toekomstdromen en -ambities waarover pleegkinderen vertellen, zijn heel gewone dromen, die wellicht niet veel afwijken van de ambities van een doorsnee tiener. De dromen waarover ze vertellen, hebben bijvoorbeeld te maken met de wens een eigen gezin te stichten, met het verwerven van materiële zaken zoals een huis, een auto en voldoende financiële middelen, met een succesvolle school- en professionele carrière enzovoort.

Dromen en ambities voor de toekomst	Aantal keer vermeld
Een eigen gezin	26
Materiele zaken	22
Carrière	18
Sociaal en familiaal netwerk	10
Geluk	8
Zelfstandigheid	5
Reizen	3
Gezondheid	3
Andere	5

Binnen dit lijstje 'gewone' dromen, werden echter ook enkele voorbeelden van bijzondere dromen vermeld. Zo verduidelijken vier jongeren dat ze niet enkel een partner wensen, maar 'een betere relatie dan de eigen ouders'. Vier andere pleegkinderen zeggen dat ze hun kinderen 'een betere thuis willen bieden dan ze zelf hebben gekend'. Eén pleegkind zegt in deze context later graag zelf een pleegkind te willen opnemen in haar gezin. Anderen vertellen dat ze dromen van een blijvende hechte band met hun pleegouders en dat ze later 'iets willen terugdoen' voor hun pleegouder(s)'.

Bijna alle pleegkinderen hebben er vertrouwen in dat ze erin zullen slagen hun toekomstdromen te verwezenlijken. Op de vraag naar wat er nodig is om hun dromen te kunnen realiseren, werd, in de eerste plaats, het behalen van een diploma vermeld. Dit stemt overeen met de eerdere bevinding dat pleegkinderen veel belang hechten aan hun scholing.

"Ik wil later een goede vrouw, zodat ik niet dezelfde problemen zal hebben als mijn eigen ouders." (Diego)

"Ik wil later kinderen hebben en mijn kinderen in een beter gezin laten opgroeien dan dat ik zelf ben opgegroeid." (Anja)

Het beschikken over een financiële reserve is een tweede voorwaarde die pleegkinderen aanhalen om hun toekomst uit te kunnen bouwen. Naast een diploma en een financiële reserve vertellen zes respondenten dat ze rekenen op de blijvende steun van hun pleegouders en de band met hen belangrijk achten om toekomstdromen te kunnen waarmaken. Tot slot wijzen jongeren op het belang van een goede job, doorzettingsvermogen en geluk.

"Ik heb daar toch wel wat schrik voor. Omdat nu mijn pleegouders voor mij zorgen, en ze zeggen soms van: 'Je kan dat eens doen als voorbereiding op het alleen wonen', en dan later zal ik het echt alleen moeten doen. Dat maakt me bang." (Anja)

Ondanks een groot geloof in het realiseren van dromen en ambities, vertelt ongeveer de helft van de respondenten ook over angsten voor later. 40% vertelt over angsten die te maken hebben met zowel de praktische, de financiële als de emotionele kant van het zelfstandig leven. Andere bronnen van angst hebben te maken met de band met hun ouders en/of met het ongewild in de voetsporen treden van de ouder(s).

Angsten	Aantal keer vermeld
Zelfstandig leven algemeen	11
Zelfstandig leven: praktisch	5
Zelfstandig leven: financieel	4
Zelfstandig leven: emotioneel	3
In de voetsporen van de ouders treden	5
Familiebanden	5

"Ik zie wel leuke dingen in mijn toekomst, behalve dat ik bang ben om mijn mama terug tegen te komen als ik groter ben: dat die dan plots contact wil met mij." (Diego)

"Waar ik bang voor heb is dat ik sommige mensen niet meer zal zien, zoals mijn pleegmama of zo. Stel nu dat ik later in een huisje ga wonen, dan wil ik wel nog mijn pleegfamilie zien." (Fiona)

Op de vraag wat hun eventuele angsten voor de toekomst zou kunnen verminderen of wegnemen, kunnen de meeste jongeren niet meteen een antwoord te formuleren. Enkele pleegkinderen halen in deze context opnieuw het belang aan van een blijvend contact met de pleegouders. Wat opvalt is dat, uitgezonderd de twee jongeren die later begeleid autonoom willen wonen, geen enkele respondent spontaan aangeeft in de toekomst nog beroep te willen doen op hulpverlening.

Aanbevelingen

Dit deel omvat dertien aanbevelingen voor de diensten voor pleegzorg, voor het Vlaamse beleid en voor andere instanties.

1. Pleegkinderen vragen een tijdig en doortastend optreden bij verontrustende opvoedingssituaties
2. Jeugdhulpverlening dient bij uithuisplaatsingen prioritair te vertrekken vanuit het belang én de voorkeur van de minderjarige
3. Er is meer aandacht nodig voor de voorbereiding van pleegkinderen op een pleegzorgplaatsing
4. De pleegzorgbegeleiding dient afgestemd te zijn op de individuele noden van pleegkinderen en hun gezinnen
5. Een duidelijke en correcte informatieverstrekking aan pleegkinderen, met betrekking tot alle relevante aspecten die in verband staan met de plaatsing
6. Pleegkinderen vragen meer aandacht voor hun emotionele- en/of gedragsproblemen evenals een aangepaste ondersteuning daarbij
7. Participatie van pleegkinderen bij beslissingen die hen aanbelangen vraagt meer inspanningen
8. Zittingen van de jeugdrechtbank dienen beter voorbereid, begeleid en opgevolgd te worden, samen met het pleegkind
9. In perspectiefbiedende pleegzorg dient de beslissingsmacht met betrekking tot het pleegkind zoveel mogelijk bij de pleegouders te liggen
10. Pleegkinderen hebben recht op een zo positief mogelijke toekomst
11. Pleegkinderen vragen begeleiding en bemiddeling bij problemen op school
12. Een betere bekendmaking en sensibilisering omtrent pleegzorg is een blijvend aandachtspunt
13. Pleegkinderen vragen om lotgenotencontact te faciliteren

Deze 13 aanbevelingen worden meer verduidelijkt en geconcretiseerd.

1. Pleegkinderen vragen een tijdig en doortastend optreden bij verontrustende opvoedingssituaties

Pleegkinderen verblijven naar eigen aanvoelen soms te lang in een problematische opvoedingssituatie alvorens voldoende doortastend wordt opgetreden. Signalen die wijzen op de ernst van de thuissituatie, worden niet altijd opgevangen door hulpverleners, leerkrachten of andere actoren die met kinderen en hun gezinnen in aanraking komen. Wanneer deze wél op de hoogte zijn van een verontrustende thuissituatie, zijn de ingezette maatregelen en acties volgens sommige pleegkinderen niet altijd doortastend genoeg. De algemene aanbeveling om tijdig en voldoende doortastend op te treden bij ernstige opvoedingsproblemen, impliceert:

- ✓ *Dat hulpverleners en andere actoren voldoende oog hebben voor de signalen van kinderen en hiermee aan de slag gaan,*
- ✓ *Dat, in het belang van het kind, tijdig wordt beslist om over te gaan tot een uithuisplaatsing,*
- ✓ *Dat er voldoende opvangplaatsen zijn zodat besliste maatregelen ook effectief en binnen een aanvaardbare tijdspanne kunnen worden uitgevoerd.*

2. Jeugdhulpverlening dient bij uithuisplaatsingen prioritair te vertrekken vanuit het belang én de voorkeur van de minderjarige

Pleegkinderen verblijven soms voor lange tijd in residentiële hulpverlening alvorens ze in een pleeggezin terecht kunnen. Ze hebben niet altijd het gevoel dat rekening wordt gehouden met hun voorkeur om in een pleeggezin te worden opgenomen.

Een jeugdhulpverlening die bij uithuisplaatsing prioritair vertrekt vanuit het belang en de voorkeur van de minderjarige, impliceert:

- ✓ *Dat de internationale richtlijn die oplegt dat bij de uithuisplaatsing van een minderjarige prioritair voor pleegzorg dient te worden geopteerd, wordt gerespecteerd indien er geen tegenargumenten zijn,*
- ✓ *Dat bij een uithuisplaatsing in de mate van het mogelijke rekening wordt gehouden met de voorkeur van de minderjarige, en dat steeds duidelijk wordt gemotiveerd waarom, indien dit niet (meteen) mogelijk is,*
- ✓ *Dat er voldoende pleegzorgplaatsen worden gecreëerd zodat besliste maatregelen ook effectief en binnen een aanvaardbare tijdspanne kunnen worden uitgevoerd.*

3. Er is meer aandacht nodig voor de voorbereiding van pleegkinderen op een pleegzorgplaatsing

Los van de concrete situatie is iedere pleegzorgplaatsing een ingrijpende gebeurtenis die een grote impact heeft op het leven van kinderen. Pleegkinderen vragen om goed voorbereid te worden op de plaatsing. Ze willen weten waarom ze naar een pleeggezin moeten verhuizen en wat een pleegzorgplaatsing betekent voor hun dagelijkse leven. Met betrekking tot de algemene aanbeveling om meer aandacht te schenken aan de voorbereiding op een pleegzorgplaatsing, geven pleegkinderen in dit onderzoek aan:

- ✓ *Dat pleegkinderen voldoende geïnformeerd willen worden met betrekking tot waarom en door wie werd beslist dat een pleegzorgplaatsing noodzakelijk is,*
- ✓ *Dat pleegkinderen voldoende geïnformeerd worden over wat pleegzorg juist inhoudt en over wat er allemaal bij komt kijken,*
- ✓ *Dat pleegkinderen de mogelijkheid krijgen om vooraf kennis te maken met het pleeggezin (informatie over het gezin, bezoeken vooraf).*

4. De pleegzorgbegeleiding dient afgestemd te zijn op de individuele noden van pleegkinderen en hun gezinnen

Al is de overgrote meerderheid van de bevraagde pleegkinderen over het algemeen tevreden met de hen toegewezen pleegzorgbegeleider. Ze kunnen goed praten met de begeleider, hij/zij werkt oplossingsgericht, hij/zij is bereikbaar/beschikbaar, hij/zij is te vertrouwen en hij/zij verschaft duidelijke informatie. Toch formuleren ze enkele 'verbetervoorstellen'. Deze hebben betrekking op de bereikbaarheid en beschikbaarheid van pleegzorgbegeleiders, op het personeelsverloop, op de invulling van de contacten met de begeleider, op inspraak en op de oplossingsgerichtheid van de begeleiding.

Volgende aanbevelingen werden geformuleerd:

- ✓ *De frequentie van begeleidingsmomenten dient beter afgestemd te worden op de noden, wat bijvoorbeeld inhoudt dat de begeleider in bepaalde periodes vaker of net minder vaak op bezoek komt.*
- ✓ *Begeleiders moeten ook tussen de afgesproken begeleidingsmomenten bereikbaar zijn wanneer daar nood aan is.*
- ✓ *Personeelwissels moeten worden vermeden. Indien ze plaatsvinden moeten ze voldoende worden omkaderd: pleegkinderen vragen om afscheid te kunnen nemen van een begeleider en willen snel kennis kunnen maken met diens vervanger.*
- ✓ *De invulling van de begeleidingsmomenten dient aangepast te zijn aan de noden van het pleegkind: bijvoorbeeld door de kans te bieden de begeleider ook te spreken zonder dat de pleegouder(s) aanwezig zijn, door ook andere activiteiten te ondernemen wanneer het kind niet zo'n 'prater' is, enzovoort.*
- ✓ *Pleegzorgbegeleiders werken oplossingsgericht met wat tijdens de begeleidingsmomenten wordt besproken en beslist.*

5. Een duidelijke en correcte informatieverstrekking aan pleegkinderen, met betrekking tot alle relevante aspecten die in verband staan met de plaatsing

Een van de conclusies van het onderzoek is dat pleegkinderen vaak weinig kennis hebben over de werking van de jeugdhulp en over hun rechten en plichten als minderjarige in de jeugdhulp.

Hieromtrent werden volgende aanbevelingen geformuleerd:

- ✓ *Pleegkinderen hebben een minimum inzicht in hoe jeugdhulp en pleegzorg zijn georganiseerd en gestructureerd. Het is van belang dat ze weten welke instanties er bestaan en wat hun functie is. Het is ook belangrijk dat ze weten op welke manier beslissingen worden genomen en op welke manier ze daar een impact op kunnen uitoefenen.*
- ✓ *Pleegkinderen willen weten bij wie ze terecht kunnen met bepaalde vragen en problemen. Indien er een consulent is, is het van belang dat ze weten wie dat is en hoe ze deze kunnen bereiken.*
- ✓ *Pleegkinderen weten wat hun rechten en plichten zijn als minderjarige in de jeugdhulp. Ze dienen bijvoorbeeld te weten welke stappen ze kunnen ondernemen wanneer ze het niet eens zijn met een beslissing betreffende hun plaatsing.*
- ✓ *Het informeren van pleegkinderen is een actief en continu aandachtspunt. Pleegkinderen hebben nood aan 'informatie op maat': voor sommigen volstaat een folder, andere zijn gebaat bij uitleg die geregeld wordt herhaald en/of bijvoorbeeld ook op een toegankelijke website wordt aangeboden.*

6. Pleegkinderen vragen meer aandacht voor hun emotionele- en/of gedragsproblemen evenals een aangepaste ondersteuning daarbij

Pleegkinderen worden, vaak vanaf jonge leeftijd, geconfronteerd met ernstige familiale en andere moeilijkheden. Een pleegzorgplaatsing betekent doorgaans geen einde van deze problemen. Het omgaan met emotionele- en gedragsproblemen die gelinkt zijn aan hun vroegere en/of huidige situatie, is voor vele pleegkinderen een grote uitdaging.

Sommige pleegkinderen vinden dat er te weinig oog is voor hun problematiek en/of voelen zich hierin onvoldoende ondersteund. Concrete aanbevelingen hieromtrent zijn:

- ✓ *Pleegzorgbegeleiders dienen aandacht te hebben voor emotionele- en gedragsproblemen bij pleegkinderen. Een screening naar gedrags- en emotionele problemen op regelmatige tijdstippen kan een hulp zijn.*
- ✓ *Pleegzorgbegeleiders, pleegouders en andere hulpverleners of vertrouwensfiguren moeten (sneller) extra ondersteuning voorstellen, bijvoorbeeld in de vorm van psychotherapie, Pleegouders Versterken in Opvoeden (PVO), ...*
- ✓ *De drempel om hulp te vragen blijft voor sommige pleegkinderen hoog. Inspanningen zijn nodig om deze drempel te verlagen.*

7. Participatie van pleegkinderen bij beslissingen die hen aanbelangen vraagt meer inspanningen

Inspraak van pleegkinderen binnen hun hulpverleningstraject is niet alleen belangrijk vanuit een hulpverlenings- en rechtenperspectief. Ook pleegkinderen hechten hier belang aan. Pleegkinderen geven tegelijk echter aan dat ze hun situatie soms passief ondergaan en zich niet altijd bewust zijn van de mogelijkheden van participatie. Enkelens voelen zich te weinig gehoord en/of vinden het niet makkelijk om spontaan hun mening te geven. Wat betreft de participatie op meso- of op macroniveau, dus op vlak van inspraak in de organisatie, de structuren en het beleid met betrekking tot pleegzorg, tonen slechts weinig pleegkinderen spontaan interesse.

Omtrent participatie werden volgende aanbevelingen geformuleerd:

- ✓ *Het recht op inspraak verdient verduidelijking bij pleegkinderen.*
- ✓ *Pleegkinderen moeten actief gemotiveerd worden tot het geven van hun mening.*
- ✓ *Om pleegkinderen te motiveren ook te participeren op meso- of macroniveau, zijn bijzondere inspanningen nodig. Interesse hierin moet de kans krijgen te groeien, wat kan worden bevorderd door de instapdrempel voor participatiegroepen zeer laag te houden. In eerste instantie inzetten op 'ontmoeting' kan bijvoorbeeld de drempel verlagen (zie ook aanbeveling 13).*

8. Zittingen van de jeugdrechtbank dienen beter voorbereid, begeleid en opgevolgd te worden, samen met het pleegkind

Een niet te verwaarlozen deel van de pleegkinderen ervaart de zittingen van de jeugdrechtbank als belastend en/of als nutteloos. Ze beschikken over weinig informatie over de bedoeling en het verloop van de zittingen en voelen zich hieromtrent bovendien weinig ondersteund.

Hieromtrent werden de volgende aanbevelingen geformuleerd

- ✓ *Pleegkinderen in een gerechtelijke plaatsing moeten beter op de hoogte worden gebracht van het doel van de zittingen en van de finaliteit van hun verplichte aanwezigheid.*
- ✓ *Zittingen vragen een betere voorbereiding door de pleegzorgbegeleider, maar ook advocaten en consulenten dienen meer te investeren in een (vertrouwens)band met pleegkinderen.*
- ✓ *Pleegkinderen hebben nood aan meer duidelijkheid over het verloop van de zitting (wie zal er zijn, wat zal er gebeuren, ...).*
- ✓ *Er moet worden vermeden dat pleegkinderen hun biologische ouder(s) moeten ontmoeten in de jeugdrechtbank wanneer ze dit niet wensen.*
- ✓ *De aanwezigheid van de pleegzorgbegeleider, de consulent of een andere vertrouwenspersoon tijdens de zittingen van de jeugdrechtbank is een must.*
- ✓ *Zittingen vragen ook 'nazorg' in de zin van een nabespreking met uitleg bij de beslissingen.*

9. In perspectiefbiedende pleegzorg dient de beslissingsmacht met betrekking tot het pleegkind zoveel mogelijk bij de pleegouders te liggen

Perspectiefbiedende pleegzorg wil pleegkinderen voor langere periode een stabiel opvoedingsklimaat bieden. Voor heel wat beslissingen, bijvoorbeeld met betrekking tot overnachtingen buitenshuis en voor medische ingrepen, blijft echter toestemming van ouders en/of gerechtelijke toestemming noodzakelijk. Bovendien is het de pleegkinderen niet altijd duidelijk waarom dit zo is. Dit zorgt voor onvrede en soms ook voor het omzeilen van regels (bijvoorbeeld het nalaten om toestemming te vragen).

- ✓ *De verplichting tot gerechtelijke toestemming moet zoveel mogelijk worden beperkt. D.w.z. dat hun pleegouders zoveel mogelijk beslissingsbevoegdheid moeten krijgen.*
- ✓ *Het moet voldoende duidelijk zijn waarom pleegouders bepaalde beslissingen niet zelfstandig mogen nemen, om te vermijden dat regels hieromtrent worden genegeerd of omzeild.*

10. Pleegkinderen hebben recht op een zo positief mogelijke toekomst

Zowel de praktische, de emotionele als de financiële kant van het later alleen gaan wonen zijn een spannend vooruitzicht voor pleegkinderen. Met betrekking tot de voorbereiding en begeleiding van deze stap naar zelfstandigheid werden de volgende aanbevelingen geformuleerd:

- ✓ *Pleegzorgbegeleiders besteden meer aandacht aan de zorgen van pleegkinderen omtrent hun toekomst en hun ambities.*
- ✓ *Pleegkinderen zouden een financiële reserve moeten kunnen opbouwen vooraleer ze het pleeggezin verlaten, om zonder geldzorgen aan hun zelfstandige leven te kunnen beginnen.*
- ✓ *Pleegouders moeten worden gesensibiliseerd omtrent het belang voor en de wens van pleegkinderen om ook na hun eenentwintigste in het pleeggezin te kunnen blijven en/of hechte banden met hen te kunnen onderhouden.*
- ✓ *Pleegkinderen die toch als achttienjarige hun pleeggezin verlaten, moeten voldoende op de hoogte zijn van de mogelijkheden van verdere begeleiding na pleegzorg, bijvoorbeeld via contextbegeleiding in functie van autonoom wonen binnen Jongerenwelzijn of via begeleid zelfstandig wonen binnen een Centrum Alaemeen Welziinswerk.*

11. Pleegkinderen vragen begeleiding en bemiddeling bij problemen op school

Het aantal pleegkinderen dat wordt geconfronteerd met problemen op school is hoog. De in dit onderzoek gerapporteerde schoolse problemen zijn divers en hebben bijvoorbeeld te maken met pesterijen, met concentratiemoeilijkheden, met verminderde schoolprestaties en afwezigheden.

Met betrekking tot schoolproblemen werden volgende aanbevelingen geformuleerd:

- ✓ *Pesterijen vormen een ernstig probleem waarmee pleegkinderen vooral in de lagere school worden geconfronteerd. Sensibiliseren en ageren tegen het pesten kunnen een oplossing bieden. Zowel directie, leerkrachten, leerlingenbegeleiders als pleegzorgdiensten en Pleegzorg Vlaanderen kunnen hierin een rol opnemen.*
- ✓ *Sommige pleegkinderen zoeken, vooral bij een verandering van school of klas, ondersteuning in het vertellen over hun pleegzorgsituatie aan leerkrachten en medeleerlingen. Pleegzorgbegeleiders kunnen hen hierin ondersteunen, bijvoorbeeld door het verdelen van de pakketten die met dit doel werden ontwikkeld vanuit Pleegzorg Vlaanderen.*

12. Een betere bekendmaking en sensibilisering omtrent pleegzorg is een blijvend aandachtspunt

Pleegkinderen willen als 'gewone' kinderen worden bejegend maar worden, voornamelijk op school, soms geconfronteerd met vervelende vragen en/of vervelende reacties. Een van de redenen daarvoor is dat mensen niet goed weten wat pleegzorg inhoudt. Dit leidt tot volgende aanbeveling:

- ✓ *Pleegzorg dient verder bekend te worden gemaakt, in de eerste plaats bij actoren waarmee pleegkinderen in contact komen, zoals leerkrachten en leeftijdsgenoten.*

13. Pleegkinderen vragen om lotgenotencontact te faciliteren

Verschillende pleegkinderen zouden graag (meer) pleegkinderen leren kennen. Ze weten echter niet altijd waar ze met andere pleegkinderen in contact zouden kunnen komen:

- ✓ *Lotgenotencontact moet worden gefaciliteerd, onder andere door een blijvende 'promotie' van de ontmoetingsavonden.*
- ✓ *Er moet verder worden nagedacht over bijkomende mogelijkheden waardoor pleegkinderen makkelijk en laagdrempelig en ook op individuele basis met elkaar in contact kunnen komen, bijvoorbeeld via een website/forum.*

Kenniscentrum Pleegzorg